400 YEARS SINCE THE PAVLICHIANS CONVERSION TO CATHOLICISM

2023 - 1623

Ana Rafail (Moldovan)

PhD Student, University of Bucharest

Abstract: The aim of the article is to presents," in memoria" after 400 years , the Pavlichiens conversion to catholiciem strategy, conducted by the Franciscan missionary Petar Solinat . Following a long term strategy, for 25 years, Pettar Solinat strategy included two directions: strengthening Catholicism in the villages of northwestern Bulgaria: Ciprovec, Kopilovets, Zhelezna and Klisura, and converting Pavlicians to Catholicism[1] Reffering the first century of Christianity, the analyse presents the region of the west coast of Greece and Macedonia known in the first centuries as an important center of early Christianity. Under the occupation of the Slavs and Bulgarians the importance of this religious center decreased, being reported the presence of Armenian communities, originating from Asia Minor, Anatolia, Ararat district of Transcaucasia. Grouped into distinct communities, the members of these communities are known as the Pavlichians or Paulicians and populate in Thrace, the ancient fortress of Philippopollis, the Plodive area and the Danube areas from Ncopole to Svistov. For over a millennium, the Pavlichians maintained a faith manifested through a dogmatic attachment to the Epistles of Paul and the Gospel of Luke, transmitted by voice by the initiated leaders of communities.Starting for the XIV th cenury AD, the Catholicism was present in the northwestern part of Bulgaria since 1330 when the colonization of the Transylvanian Saxons for the exploitation of mineral deposits in the Ciprovec area takes place.The first Cayholics Communitys are mentioned in the study, becouse ,in 1595, the initiative to revive Catholicism in Bulgaria belonged to the inhabitants of Chiprovets. They sent a delegation to Bosniac Episcopy wich jurisdiction Bulgaria was . Following this visit, the Catholics Bosniac Episcopate sent a delegation of Franciscan monks headed by the monk Petar Solinat, originally from the city of Tuzla. Having come to Bulgaria as a missionary, Petar Solinat conducted a strategy regarding for the future, which he continues for 25 years. His strategy included two directions: strengthening Catholicism in the villages of northwestern Bulgaria: Ciprovec, Kopilovets, Zhelezna and Klisura, and converting Pavlicians to Catholicism[2].Petar Solinat, concluded his strategy, after 25 years. The missions of Petar Solinat,was a great succes in main villages from Ciprovec, Kopilovets, Zhelezna, Klisura, and other regions of Bulgaria, were, the convertion of Pavlicians to Catholicism was continued by the folloing Episcopes, supported by Pavlichian communities, from Plovdiv to Danube area.

Keywords: Pavlichians, Bulgarian Catholics, Paulicianism, Cioplea

Paulicienii Armeni în Tracia

[1] C. Kalcsov, "Roman Catholic Christianity in Bulgaria" in Ronkov, Ana, Sarbu, I., Pârvan, Maria, Mirkovics, Anamaria, Kalcsov, C., Vasilcin, I., Velciov, P., Ganciov, Ecaterina, Boboiciov, Maria, Berceanu (ed.),*Monograph of Dudestii Vechi,* Timiș County, Mirton Publishing House, Timișoara, 2006, pg 72

[2] C. Kalcsov, "Roman Catholic Christianity in Bulgaria" in Ronkov, Ana, Sarbu, I., Pârvan, Maria, Mirkovics, Anamaria, Kalcsov, C., Vasilcin, I., Velciov, P., Ganciov, Ecaterina, Boboiciov, Maria, Berceanu (ed.),*Monograph of Dudestii Vechi,* Timiș County, Mirton Publishing House, Timișoara, 2006, pg 72

Înainte de instalarea primilor colonişti ai Armeniei, Paulicienii in Philippopolis, regiunea coastei de vest a Greciei şi Macedonia primise o primă solie de la Apostolul Neamurilor si a ucenicului sau Titus, ”*de la Ierusalim până in Iliria am umplut totul cu cunoaşterea Evangheliei*” (Rom.XV, 19) regiunea devenind în primele secole un centru important al creştinismului. Rolul lui Pavel si contribuţia sa, se regăsesc in interpretarea si afirmarea specificului creştinismului ca o religie de sine stătătoare care se adresează tuturor fără nici o deosebire . Paul ajunge să conducă un proiect care atinge conştiinţa, depăşeşte graniţele poporului ales animând dorinţa si credinţa unite prin învăţăturile unei religii noi, adusa la cunoştinţa neamurilor păgâne. Primit de Anania ca *frate* chiar înainte de a se fi botezat, Paul se redescoperă *un vas ales* cu ajutorul căruia mesajul de frăţie va calatori in lume :„Nu mai exista evreu sau grec, nu mai exista sclav sau om liber, nu mai exista bărbat sau femeie, voi toţi sunteţi una in Mesia Isus [3] ”, speranţa se instituie astfel ca o împlinire a nădejdilor strămoşeşti, speranţa in credinţa converteşte *zelul* fariseului in zel apostolic . Misterul transformării din persecutor in Apostol al Neamurilor aduce credinţa *binelui* in multe comunităţi deschizând o cale care avea să reconfigurează lumea. Când Paul spunea „cetăţenia noastră este in ceruri[4]„ părăsise o cetate în care nu îşi mai avea locul, o cetate fără credinţă„ aşa cum pare să fi fost Tarsul în mărturiile lui Victor Langlois[5].

După convertirea sa pe drumul Damascului, Paul parcurge un drum al apostolatului, care porneşte din Tars prin ţinuturile Asiei Mici, Ciprului, Greciei, Macedoniei, Corintului şi se opreşte în final la Roma. Apostolul din Tars. Paul, se încrede în noua înţelepciune revelata lui care îi deschide viziunea unei noi creaţii în care „orice lucru adevărat de cinste şi vrednic de iubit îşi afla locul [6], o nouă creaţie ce trebuie să se întâmple în lumea reală şi nu într-o altă lume.

Începând cu sec. al VI-lea, sub ocupaţia slavilor si bulgarilor care au invadat teritoriile Traciei, sade influenta creştinismului timpuriu fiind semnalată prezenţa unor comunităţi ale Paulicienilor Armeni originari din Anatolia si districtul Ararat al Transcaucaziei. Paulicienii, adepţi ai învăţăturile desprinse din Epistolele Apostolului Pavel şi Evanghelia lui Luca populează zona Traciei. Desprinşi din comunitatea fondată de Constantin, din Mananale, un reformator al doctrinei dualiste care adoptă numele de Silas, concentrează o populaţie de oameni simpli, din cadrul unor păturii sociale modeste, oponenţi ai dogmelor rigide şi ritualurile fastuoase ale bisericii orientale. Remarcaşi ca lideri oponenţi al puterii, conducătorii paulicieni sunt rând pe rând ucişi, fiind instaurată o politică de prigoană asupra comunităţii. Episcopului din Catonia instaurează politica deportării Paulicienilor în Tracia şi începând cu mijlocul sec al VII-lea primele comunităţi ale Paulicienilor sunt deportate în oraşul lui Filip Macedon, Philippopolis.

În vremea lui Mihail I Rangab, conflictele dintre Paulicieni şi Împăraţii bizantini ating puncte culminante, fiind exercitate crunte persecuţii împotriva paulicienilor. Datorită acestei campanii sângeroase, Paulicienii se retrag în Emiratul de Melitene, unde pun bazele unui stat propriu, cu reşedinţa la Tephrike, Cappadocia, în centrul Asiei Mici. La graniţa bizantino-arabă, statul paulician devine un real pericol la adresa Imperiului bizantin. Ca răspuns, bizantinii declanşează persecuţii sângeroase, atât împotriva paulicienilor din afara graniţelor imperiului,

[3] Galateni 3,48
[4] Filipeni 3, 20
[5] In sec al 19 lea, un lingvist si specialist in numismatica si istorie Armeană Victor Langlois, si- a asumat sarcina de a explora regatul Creştin întemeiat in Evul Mediu în Asia Mică, in ţinutul Lesser din Armenia, cunoscut sub denumirea Cilicia, descoperind ruinele Greco- Romane ale oraşului Tars. Descoperirea lui Victor Langois a adus la lumină fragmentele unor obiecte datate intre prima perioada elenistica si mijlocul celui de-al treilea secol d.c. Lipsa artefactelor creştine îl fac să concluzioneze ca Tars, o necropola, aflată la şaisprezece kilometrii in interiorul continentului, in coltul sud estic al Turciei de azi, fusese abandonat odată cu introducerea creştinismului in Cilicia. Pornind din Tars,
[6] Filipeni, 4,8

dar mai cu seamă contra acelora care se găseau în interior. Teodora ordonă masacrul paulicienilor și deportarea în Tracia, la Nicopole pe locul vechii cetăți fondată în anul 629 î.c. de către Împăratul Heraklios. Așezați la sud de Dunăre, Paulicienii întemeiază noi comunități, păstrând legătura cu frații lor din Armenia. Comunitățile pauliciene se remarcă prin atitudinea de respingere a înrolării creștine forțate, lupta împotriva bizantinismului și lupta împotriva incursiunilor armate și campaniilor de evanghelizare forțată. Obligate să se retragă în Tracia, populează apoi Nordul Bulgariei, formând comunități în care trăiesc secole de-a rândul. Istoria acestor comunități este apreciată ca o sursa de informații, conform lui Paul Lemerle[7], care trebuie înțeleasă in contextul celorlalte evenimente derulate in epoca, in special a celor religioase, a luptei pentru extinderea jurisdicției Bizantine în Bulgaria cu reconsiderarea influentelor acestor evenimente asupra surselor de informații și implicit asupra caracterului dogmatic asociat Paulicianismului. Ansamblul evenimentelor analizate, apreciază Carl Dixon[8], oferă un model de investigație asupra modului în care istoria unor comunități și popoare a fost influențată de de-a lungul secolelor de nenumăratele conflicte armate.

Primele legături cu Roma

În secolul al IX lea sunt consemnate primele legături ale Bulgariei cu biserica din Roma, datorate domnitorului bulgar Khan Boris al Bulgariei – Împăratul primului Țarat Bulgar, și episcopilor Formoza din Porto și Pavel din Populonia. În perioada anilor 866-870, lumea creștină nu era încă divizată, dar exista o luptă acerbă pentru întâietate între cele două centre Constantinopol și Roma. Khan Boris cere Constantinopolului și apoi Romei acceptul ca Biserica Bulgara să fie înzestrata cu propriul sau patriarh. Refuzat de Patriarhul Fotie, adresează aceeași cerere Papei Nicolae I odată cu o serie de 106 întrebări apărute în perioada de negociere și evanghelizare desfășurata de misionarii bizantini. Papa trimite *Responsa ad Consulta Bulgarorum*, răspunzând întrebărilor prin intermediul a doi episcopi latini care desfășoară primele acțiuni de evanghelizare în Bulgaria. Drept răspuns, Khan Boris cere ca unul dintre ei sa rămână ca Patriarh al Bulgariei. Succesul misionarilor latini stârnește îngrijorare la Constantinopol, iar răspunsul Papei Nicolae I la întrebarea bulgarilor este contestat de Patriarhul Fotie, considerat ca o critica la adresa riturilor răsăritene. În cadrul Sinodului din 23 Septembrie 867, prezidat de Împăratul Mihail al III-lea si Vasile I, la Constantinopol, Patriarhul Fotie cere și obține un acord pentru excomunicarea si destituirea Papei Nicolae Aceasta decizie nu este pusă in aplicare datorita loviturii de stat prin care Vasile I îl înlătura pe Mihail al III lea și îl numește din nou ca patriarh al Constantinopolului pe Ignatius, care cere Papei trimiterea unor reprezentanți pentru un nou Conciliu ecumenic. Propus sa aibă loc tot la Constantinopol, Conciliul aduna 103 părinți ai Conciliului, reprezentanți ai Împăratului Ludwig al II lea al Germaniei si o delegație a Împăratului Boris al Bulgariei care ridică problema jurisdicției Bisericii Bulgare. Urmare a Conciliului, delegațiile patriarhalelor orientale alese de Împăratul Vasile atribuie jurisdicția asupra Bisericii Bulgare Constantinopolului, în ciuda opoziției delegaților papali.

Desfășurat în contextul conflictului dintre Patriarhii Fotie si Ignație a loviturii de stat prin care Vasile I îl înlătura pe Împăratul Mihail al III lea, la 5 din Octombrie 869 d.c., Bizanțul își asumă jurisdicția religioasă asupra teritoriilor Bulgare. Patriarhul Ignatie trimite un arhiepiscop însoțit de zeci de episcopi pentru misiunile de evanghelizare în Bulgaria. În anul următor, fără alte argumente și fără a face o adevărata examinare a dogmaticii și credințelor lor, Paulicienilor li se atribuie o identitate dogmatică eretică, identitate pe care Patriarhul Fotie

[7]Cf.P.Lemerle, "*L'Histoire des pauliciens dAsie Mineure d'apres les sources grecques", Travaux et Memoires 5*, 1973

[8] Cf. C. Dixon , *Between East Rome and Armenia: Paulician Ethnogenesis c.*780–850, In: Transmitting and Circulating the Late Antique and Byzantine World, ed. Mirela Ivanova, Hugh Jeffery, Brill, Leiden–Boston 2020

o impune ca pe un stigmat, invocat ca justificare a reacției violente a armatei Bizantine asupra Statului Paulician, distrus definitiv prin atacul armat condus de Împăratul Vasile I.

În acest timp, Paulicienii deportați în Tracia dezvoltă comunități pe teritoriul Bulgariei, unde, are loc convertirea la catolicism care este consemnată câteva secole mai târziu, a reprezentat un moment crucial, comparabil ca importantă, cu exodul strămoșilor lor din Asia Mică în Balcani.

Misionariatul catolic în Bulgaria

Catolicismului este prezent in partea de nord-vest a Bulgariei începând cu anul 1330 când are loc colonizarea sașilor din Transilvania pentru exploatarea zăcămintele minerale din zona Ciprovec, Klisura, Jelezna. Catolici din Albania s-au așezat la Kopilovţi și mai târziu, negustori ai orașului Dubrovnik au format colonii catolice în Sofia, Plovdiv, Târnovo, Nicopol, Provadia, Sumen, Razgrad, Varna, Silistra și Babadag. Deși, la aceea dată, catolicii din Bulgaria nu aveau sprijin din partea Romei, aceste comunități s-au dezvoltat până în jurul anului 1352 când incursiunile armatei otomane asupra țaratelor bulgare au culminat cu ocuparea Peninsulei Balcanice de către turci. După ce în anul 1365 Țaratul de la Vidin este supus de regele Ludovic I cel Mare al Ungariei, unii dintre locuitori din nord-vestul Bulgariei au fost convertiți la religia romano-catolică, misionarii catolici menționând faptul că cel mai ușor de convins au fost bogomilii și paulicienii. Retragerea ungurilor din Vidin, în anul 1369 face ca bulgarii convertiți la catolicism să treacă Dunărea, migrând în Banat, unde se presupune că au fondat comunitatea Carașovenilor. O schimbare importantă are loc în secolul al XVI-lea, urmare a măsurilor stabilite în cadrul Conciliului de la Trento, stabilește crearea de noi ordine religioase care să răspândească catolicismul. După acțiunile întreprinse de Biserica Romano-Catolică, care au adus catolicismul în Polonia și Ungaria și Germania, misionariatul catolic intervine în sprijinul catolicismului și în Bulgaria. În anul 1565 Bulgaria este vizitată de primul trimis papal, iar in 1581, delegatul papal din Istambul îl trimite pe Jeronimo Arsengo la Silistra și Provadia pentru a se informa mai bine despre pavlichieni și a încerca să-i convertească la catolicism, misiune care nu a reușit. In 1595, inițiativa revigorării catolicismului în Bulgaria a aparținut locuitorilor din Ciproveț, care trimit o delegație în Bosnia, care trimite o delegație de călugări franciscani în frunte cu bosniacul Petăr Solonin, Solinat, originar din orașul Tuzla. Locuitorii Ciproveț-ului sașii catolici colonizați aici din Transilvania, s-au orientat spre Bosnia deoarece în acel timp Bulgaria și Bosnia formau o singură provincie din punct de vedere religios și se aflau sub jurisdicția aceluiași arhiepiscop. Venit mai întâi în Bulgaria în calitate de misionar, Petăr Solinat s-a informat asupra situației din tara și-a format o strategie de viitor, pe care a urmat-o apoi timp de 25 de ani. Strategia sa cuprindea două direcții : întărirea catolicismului în satele din nord-vestul Bulgariei: Ciprovec, Kopiloveţ, Jelezna și Klisura și convertirea Pavlicienilor la catolicism[9]. Primele succese ale lui Petăr Solinat datează din ultimii anii ai papei Clement VIII (1592-1605). Urmașul acestuia, Pavel V (1605-1621) a continuat susținerea activității lui Petăr Solinat, numit episcop de Sofia, cu reședința la Ciprovec.

După numire, Episcopul Petăr Solinat ridică o biserică și o mănăstire franciscană pentru călugării veniți odată cu el în Jelezna și Kopiloveţ și asigură pregătirea unor noi preoți în Italia dintre care viitorii Episcopi. Urmaș al lui Petăr Solinat la scaunul episcopiei de Sofia a fost ciproviceanul Ilia Marinov (1623-1641), pe vremea căruia s-a înființat de către papa Urban VIII Congregația pentru răspândirea credinței. Implicat în efortul catolicizării satelor Pavlichienilor din Bulgaria de nord, Petăr Solinat reușește să convingă mai întâi câțiva bătrâni „dezgheţați", pe care i-a dus cu el la Roma. Întorși în satele lor bătrânii au dat mărturie ajutându-l în acțiunea sa. În cadrul campaniei de convertire a pavlicenilor adepți ai paulicianismului, la el observă o caracteristică : noua religie pătrundea mult mai ușor în satele

[9] C. Kalcsov, „Creștinismul romano-catolic in Bulgaria" in Ronkov, Ana, Sârbu, I., Pârvan, Maria, Mirkovics, Anamaria, Kalcsov, C., Vasilcin, I., Velciov, P., Ganciov, Ecaterina, Boboiciov, Maria, Berceanu (ed.),*Monografia localității Dudeștii Vechi*,Județul Timiș , Editura Mirton, Timișoara, 2006, pag 72

mai bogate și dezvoltate decât în micile cătune de munte, iar pretutindeni cel mai conservator element îl reprezentau femeile. Primul sat în care și-a început activitatea Petăr Solinat a fost Petkladenţi sau Petokladenţi.

Acest sat care avea 100 de case și era destul de bogat, în scurt timp este catolicizat complet. În Petkladenţi, Petăr Solinat a dărâmat biserica din lemn existentă și a construit Biserica „Sf. Petru și Paul", sfințită în 1609. Următorul sat unde Petăr Solinat a reușit să aducă la catolicism 200 de persoane a fost Târniceviţa și cătunul Brestoveţ, format din 20 de case de pavliceni și 30 de case de turci. În cel mai bogat sat pavlichean, Belene sat cu 130 de case, Petăr Solinat a catolicizat 500 de persoane și a construit o locuință pentru cei trei preoți rămași acolo. În Oreş, sat cu 70 de case Petăr Solinat a convertit 400 de persoane și a lăsat 2 preoți. Episcopul Petăr Solinat a reușit să convertească la catolicism o mare parte a pavlichienilor în localitățile, Kocegovo, Varana, Dolno-Lâjane, Cervena, Gorno-Lâjane, Telejani, Bâştevo, Kapitanţi, Stijarevo, Marinopolţi, Sokievo[10]. În anul 1605, câțiva tineri sunt trimiși să învețe la Colegiul Clementin din Roma.

Întorși în Bulgaria tinerii preoți catolici, s-au dedicat răspândirii catolicismului. Misionarii catolici, au trecut Balcanii și au început să convertească la catolicism pavlicenii din jurul Plovdivului, în sate precum, Davidjovo, Hadjevo, Novo-Selo, Kalabrovo. După 25 de ani, rezultatele Episcopului Petăr Solinat sunt impresionante.Venit într-o Bulgarie aproape pierdută pentru lumea catolică, în 1623, după moartea sa, Bulgaria numără circa 8.000 de catolici, 4 mănăstiri și 8 biserici, dintre care 5 în satele pavlicenilor. Petăr Solinat reușește convertirea la catolicism a unei mari părți a pavlichienilor din Bulgaria, construind biserici și pregătind tineri pentru a deveni preoți. El rămâne in istorie ca adevăratul „întemeietor" al bisericii catolice din Bulgaria. Urmare a rezultatelor sale, în 1624 este înființată Custodia Bulgaria, care are în subordine religioasă și biserica catolică din Țara Românească și Ungaria de sud, așa cum arată mărturiile cuprinse în rapoartele lui Petăr Bogdan, cel care a preluat episcopatul după Petăr Solinat continuatorul activității de catolicizare în Bulgaria.

Eparhia de Marcianopol

Potrivit documentelor lăsate de Episcopul Petăr Bogdan, situația catolicismului în Bulgaria în anul 1640 era următoarea : populația pavlicieană din Bulgaria de nord era formată din 5000 de suflete, din care 3750 trecuseră deja la catolicism. În sudul Bulgariei erau 700 de catolici, foști pavlichieni; în Bulgaria de nord-vest (Ciprovec, Jelezna, Klisura, Kopiloveţ) erau 4355 de catolici, la care se adăugau catolicii din rândul negustorilor dubrovniceni, astfel că numărul total al catolicilor din Bulgaria trecea de 9000 de oameni[11].

Urmare a acestor rezultate, în 1643, în Bulgaria de nord-est a fost creată Eparhia de Marcianopol. Aceasta cuprindea toată Bulgaria de la est de râul Iskăr și până la Marea Neagră, iar în sud până la Balcani, de care aparținea și biserica catolică din Moldova, cu centrul la Bacău. Din această eparhie ia naștere eparhia de la Nicopole care din 1648 și până la 1674 l-a avut în frunte pe episcopul Filip Stanislavov.

Potrivit raportului episcopului Filip Stanislavov, în anul 1659, situația se prezenta astfel: "*pavlicenii trecuți la catolicism în Bulgaria de nord erau în număr de 4420 de persoane. În Petokladenţi erau 1200 de persoane, Gorni Lâjane -800, Belene – 700, Oreş – 600, Brestoveţ – 300, Telejane – 270, Kalugheriţa, Marinopolţi, Trânceviţa, Kozakovo câte 250 de persoane, iar celelalte sate cu 150-200 de persoane*"[12] Recunoscut misionar apostolic al Țaratului Bulgariei, și militant pentru apărarea credinței în lupta împotriva opresiunii otomane, Filip Stanislavov, pavlican din satul Oreș, semna scrisorile în felul următor: „*Don Filip Stanislavov, misionar apostolic al Țaratului Bulgaria*".

[10]Idem ,pag 73
[11] Idem pag 74
[12] Idem pag 74

În secolul al XVII lea o cauza importantă care a contribuit la stabilirea de populației catolice sud-dunăreană pe teritoriul românesc a fost *cea religioasă*. În acest context, are loc Răscoala antiotomană a Ciprivicenilor din 1688. Încurajată de contraofensiva armatei imperiale austriece împotriva turcilor declanșată urmare asedierii Vienei în anul 1683, Răscoala a fost înăbușită, orașul Ciprovet a fost distrus, în anul1688, primul an de domnie al voievodului Constantin Brâncoveanu.

După înăbușirea răscoalei anti-turcești, în care peste 2000 de persoane au fost ucise iar centrul catolicismului din Bulgaria s-a mutat în orașul Plovdiv[13] un număr de peste 2200 de catolici pavlichieni, au trecut la aceea dată Dunărea și s-au refugiat în Țara Românească. După trecerea in Tara Românească, urmașii răsculaților din zona Ciproveculuı, se regăseau în trei centre : Craiova, Râmnic și Brădiceni,

Eparhia Nicopole ad Hystrum

Urmare încheierii tratatelor de pace de la Passarowitz, Austria a primit Banatul, nordul Serbiei inclusiv Belgradul, Bosnia de nord și Oltenia. Drept urmare, austriecii reorganizând noile teritorii cucerite s-au orientat către teritoriul de peste Dunăre, încercând să atragă populație bulgară, pavlichienii catolici, cunoscuți ca oameni harnici și muncitori. Pentru a putea atrage catolici din zona Nicopolului și Svishovului austriecii au căutat sprijinul bisericii catolice. Papa îl numește pe 25 septembrie 1725 pe Nicola Stanislavich la rangul de episcop de *Nicopole.ad Hystrum și* mai apoi, *Episcop de Cenad.* Imediat după această numire, administrația vieneză îi permite lui Nicola Stanislavich să-și stabilească reședința la Craiova. Numirea lui Stanislavich în scaunul episcopal se petrece în perioada în care Oltenia se afla în sfera de influenta austriacă, iar Ordinului Fraților Minori Observanţi și *Congregația "De Propaganda Fide",* creată de Sfântul Scaun pentru catolicii bulgari la 1623, administrează Vicariatul Apostolic al Valahiei.

> *Din rațiuni practice, și pentru că Stanislavich cunoaște bine populația catolică bulgară, Sfântul Scaun îl numește episcop de Nicopole. Faptul că provenea din rândurile populației catolice bulgare o spune chiar numele său, Pavlichianich/ Pauliganich, lucru confirmat și de documentele transmise din sediul său episcopal din Craiova, semn că Suveranul Pontif nu făcea o distincție clară între bulgari și pavlichieni. Numele de Stanislavich poate fi chiar o poreclă atribuită familiei sale, dar pe care și-o păstrează și și-o oficializează și în documentele de cancelarie. Înainte de a fi desemnat episcop de Nicopole și administrator apostolic al Valahiei, Nicola Pavlichianich (transliterat uneori și Pavlichianić[č]), îndeplinea funcția de gardian al conventului franciscan din Craiova....* [14]

Nikola Stanislavici a încercat să mărească numărul catolicilor din Oltenia prin aducerea de dincolo de Dunăre de noi catolici. În acest scop, el i-a trimis în satele catolice din apropierea Dunării, pe franciscanul Joannes Giuliani, pe preoții Natal Lepori, Rafael Biagi și alții, organizează trecerea catolicilor din zona Nicopole și Sviștov. Pe de o parte persecutați tot mai mult de turci, pe de altă parte interesați de o viață mai bună, mulți catolici din Bulgaria de nord au trecut Dunărea și s-au stabilit în Oltenia. În perioada 1726-1730, circa 300 de familii, însemnând circa 2000 de persoane au reușit să fugă peste Dunăre în Oltenia. Ei proveneau din satele cele mai apropiate de Dunăre, cum sunt: Oreș, Belene, Trănceviţa, Nicopol, Sviștov. Stabiliți inițial la Islaz și Craiova, bulgarii catolici din nordul Bulgariei nu puteau beneficia de privilegiile date în 1727 doar decât dacă se alipeau celor trei comunități bulgare care le primiseră la Craiova, Râmnic și Brădiceni. În toamna anului 1731 Administrația austriacă a hotărât ca toți catolicii proveniți din foști pavliceni să se stabilească la Iuriţ, loc situat între Dunăre și Desnăţui, urmând ca prin pacea de la Belgrad, Oltenia să revină Țării Românești.

[13] Idem, pag 72

[14] Cf.C. S. Călin , M. Oanță, „Nicola Stanislavich – Episcop De Nicopolis Ad Hystrum Și Episcop De Cenad (1725–1739 / 1739–1750)" , în *Banatica* ,nr.24-II (2014), Cluj-Napoca,Muzeul Banatului Montan Reșița, Ed. Mega,pp.327-342 ISSN 1222-0612 pag 53

Șase ani mai târziu, în octombrie 1737, turcii îi izgonesc pe austriecii din Craiova care se retrag spre Transilvania și odată cu ei se refugiază și catolicii bulgari din Craiova, Râmnic și Brădiceni. Trecând prin pasul Vulcan în Transilvania, în 1741 se stabilesc în localitatea Vinga. Bulgari catolici din Oltenia, stabiliți la Iuriţ, Craiova și Izlaz, s-au refugiat spre Orșova, trecând Dunărea la Cerneţ. De aici trimit o delegație la Timișoara, solicitând permisiunea de a se stabili în Banat.

La Cerneţ ei au trecut Dunărea pe celălalt mal, unde mai erau trupe austriece. După câteva zile de umblat prin Serbia, au trecut din nou Dunărea și se opresc pentru puțin timp la Orșova. De aici au trimis o delegație la Timișoara pentru a li se permite stabilirea în Banatul Timișean. Delegația pomenită mai sus, care a plecat din Orșova pentru a rezolva stabilirea grupului era formată din : Jivkov, Ranke, Todor Budurov, și Petăr Velciov, lor alăturându-se episcopul Nikola Stanislavici, venit din Transilvania pentru a ajuta și el la rezolvarea cât mai favorabilă a găsirii unui loc de stabilire a grupului. După câteva variante, la final locul de stabilire a fost Beşenova Veche, localitate pustie la acea oră, situată însă pe drumul principal care lega Timişoare de Szeghed și străbătută de 2 râuri : Aranka și Gorna Aranka, bogate în pește. Pe locul stabilit pentru așezarea grupului de bulgari erau câteva bordeie pustii și un turn de piatră, de tipul numit „Kulă”, biserică, la care primul preot catolic, de origine croată a fost Blasius Cristofor Mili. care a notat în registrele sale diferite evenimente petrecute.

În deceniile care au urmat colonizării la Beşenova Veche, bulgarii și-au dublat efectivul demografic, astfel că terenul agricol a devenit insuficient, astfel încât, in anul 1846, au mai luat ființă și alte localități bulgărești în Banat: Konac, Breștea, colonia Bulgară, iar în anii 1866 – 1867 mulți bulgari s-au stabilit în localitățile, Ivanovo, Giurgevo și Skorenovac .

Beresnova Veche, avea să fie, începând din 1738 și până în prezent sediul comunității bulgarilor bănățeni. Localitatea s-a numit, în limba bulgară, Stár Bišnov – Beşenova Veche în limba română sau Altbeschenowa în germană. Numele actual Dudeștii Vechi a fost impus în 1964 de către mai – marii vremii, întrucât aceștia au considerat necorespunzător numele de Beşenova. De remarcat faptul ca, între ei, bulgarii bănățeni își spun „pavlikene“, „palukene“, „palkene“, subliniind o organe pe care o regăsim în vechile cronici bizantine din secolul al VII – lea, specifică ereziilor dualiste creștine însușite de populațiile migrate din Asia Mică și nordul Siriei și transmise în cadrul unui proces de difuzie, în masa populației bulgare, care nu trecuse încă la catolicism.

Reședința Episcopala Cioplea

Bulgarii catolici trec Dunărea se așază la Cioplea urmare unui complex de evenimente care se întrepătrund și se desfășoară la începutul secolului al XIX lea in zona Nicopole - Șviștov in perioada 1806 -1812. Așa cum menționează in urma vizitei pastorale in Dieceza de Nicopole, Monseniorul Francesco Ferreri din iulie 1806 într-o corespondența adresată Congregației “ De Propaganda Fide”,comunitatea catolicilor bulgari emigranți in Valahia la aceea dată număra 16 familii, așezate in suburbiile Bucureștiului pe moșia mânăstirii Mărcuța si Moara, lingă Dudești. Aceleași documente referitoare la așezarea bulgarilor catolici la Cioplea menționează 20 de familii in 1808 . Incendierea Sviştovului la 27 septembrie 1810 odată cu retragerea armatei ruse, determina retragerea populației dincolo de Dunăre astfel incit, un grup important de bulgari se alătura celor 30 de familii deja existente in suburbiile Bucureștiului. Trecerea dincolo de Dunăre a acestor catolici bulgari din zona Nicopole, Belene si Sviştov are loc la insistenta Episcopului Francesco Ferreri efortul si implicarea directa a Preotului Bonaventura Fideli, misionar pasionist, mijloacele fiind date bulgarilor prin ajutorul armatei ruse. Așa cum se arata de Preotul Ieronim Iacob , corespondența preotului Bonaventura fac dovada acestor evenimente si a rolului determinant pe care Episcopul Francesco Ferreri l-a avut in trecerea

bulgarilor catolici in Valahia și implicit in desăvârșirea formarii satului Cioplea[15]. Numele Cioplea nu apare la aceasta data in documentele administrației însă scrisorile Episcopului Fererre din 1811 sunt datate si poarta mențiunea "*Ciople* "acronim adresat grupului de bulgari catolici de pe moșia Dudești.

La începutul lunii octombrie 1811, un puternic detașament rus a traversat Dunărea astfel incit încă un grup de bulgari se adaugă celor așezați dincolo de Dunăre, în satul Cioplea. .Acest fapt este consemnat în scrisoarea adresată nunțiului apostolic, Monseniorul Severoli la 28 aug 1811, când Monseniorul Francesco Ferreri comunica intenția de a construi o biserica bulgarilor așezați la acea data in Cioplea, biserică pentru care solicitase acceptul Generalului rus Kutusoff.

Astfel, după evenimentele din 1812 și înainte de Pacea de la București, în vara lui 1812 are loc Sfințirea pietrei de temelie la Biserica Cioplea care va fi un însemnat centru al catolicilor pavlichieni, viitor Sediu al Episcopatului de Nicopole. Începând din toamna anului 1819, comunitatea bulgarilor este consacrata cu numele Dudești- Cioplea , nume adresat acestei comunități in primul rând de către Episcopul către Fortunato Ercolani. Interpretarea evenimentelor indica cu precădere contribuția deosebita in așezarea bulgarilor de dincolo de Dunăre in Dudești - Cioplea a celor doi episcopi și a preoților misionari pasioniști care au avut un rol însemnat in organizarea, sprijinul si conducerea vieții catolicilor bulgari, așezați aici de dincolo de Dunăre .Comunitatea de credința, a fost unul dintre motivele pentru care cei mai mulți dintre bulgarii pavlichieni au rămas în satul lor Dudești-Cioplea după Ianuarie 1814, data la care, după ce ostilitățile încetează în Bulgaria , mulți dintre bulgarii catolici se retrag la sud de Dunăre. La 18 octombrie 1814, într-un raport trimis Congregației " De Propaganda Fide", Episcopul Fortunato Ercolani arata existenta unui număr de cca 332 de suflete " la *Ciople* osisaTodesc*[16]*, iar in iulie 1817 satul sa numere cca 250 de persoane, urmare a așezării la Calnovo a unui "număr de 15 familii , cu 65 de suflete, având permisiunea episcopului "[17], într-un al doilea sat nu prea departe de Cioplea , posibil Popești. Chestiunea coloniștilor bulgari în România a fost tratată atât de către cercetători străini (bulgari, mai ales[18]), dar și români[19]. Filologii, mai ales cei specializați în limbi slave, au efectuat o muncă de cercetare a graiurilor "bulgare" din Muntenia, și în primul rând pe cele situate în apropierea Bucureștilor , constatând că, atât în Beşenova cât și în alte comune din Banat, există o populație care vorbește dialectul bulgar "pavlichean", același cu cel al catolicilor din Dudești- Cioplea.

BIBLIOGRAPHY

Doboș D., „Cioplea, Doua veacuri de istorie". *Monografie* . Editura Arhidieceza Romano-Catolica, București, 2007;

Djuvara N., „ Intre Orient si Occident – Tarile Romane la începutul epocii modern (1800 – 1848)", Editura Humanitas, 2013;

Dixon C. *, Between East Rome and Armenia: Paulician Ethnogenesis c*.780–850; in: *Transmitting and Circulating the Late Antique and Byzantine World*, ed. Mirela Ivanova, Hugh Jeffery, Brill, Leiden–Boston 2020

Iorga N., „Istoria Bisericii Românești si a vieții religioase a romanilor", Ediția a II a, vol. I-II, Editura Ministeriului de Culte, București,1950;

Iorga N., " Istoria Statelor Balcanice în epoca modernă", Vălenii de Munte, 1913;

Kalcsov C, „ Creștinismul romano-catolic in Bulgaria" in Ronkov, Ana, Sârbu, I., Pârvan, Maria, Mirkovics, Anamaria, Kalcsov, C., Vasilcin, I., Velciov, P., Ganciov, Ecaterina,

[15] Dănuț Doboș – "Cioplea- doua veacuri de istorie, pag 177
[16] Danut Dobos – "Cioplea- doua veacuri de istorie "– pag 179
[17] Danut Dobos – "Cioplea, pag 180.
[18] Stoian Romanski, "*Bulgarii din Ţara Românească şi Moldova*", Sofia, 1930;
[19] N. Iorga, " *Istoria Statelor Balcanice în epoca modernă*", Vălenii de Munte, 1913

Boboiciov, Maria, Berceanu (ed.),*Monografia localității Dudeștii Vechi*, Județul Timiș , Editura Mirton, Timișoara, 2006;

Mischievca V.*,"Cine a declanșat Războiul Ruso-Turc din 1806-1812 ?în "*Revista "Lecțiile Istoriei", Nr. 1-2, anul XXVI, 2016.

Oanță M., „Cioplea, reședința a episcopilor pasionisti (1806-1847)". *O serie de comunicări ştiinţifice*, Editura Sitech, Craiova,2017;

Oanță M., „Studii de istorie ecleziastica", Editura Sitech, Craiova, 2018 ,Academia Romana Cluj-Napoca" George Baritiu";

Ronkov C,Sârbu, I., Pârvan, Maria, Mirkovics, Anamaria, Kalcsov, C., Vasilcin, I., Velciov, P., Ganciov, Ecaterina, Boboiciov, Maria, Berceanu" Monografia localității Dudeștii Vechi, Județul Timiș", Editura Mirton, Timișoara, 2006;

Romanski S., "Bulgarii din Țara Românească și Moldova", Sofia, 1930;

RUSSO-TURKISH WAR 1806-1812 - REASON OF PAVLICHIANS COMMUNITY FUNDATION FROM CIOPLEA

Ana Rafail (Moldovan)

PhD Student, University of Bucharest

Abstract: This article aims to present the Russo-Turkish War of 1806-1812 as the main reason for the Bulgarian Catholic Pavlichians migration near Bucharest and the foundation of the Cioplea vilage - 1806 - 1813. It is underlined that for many centuries, Bulgaria's southern Danube territories have been a refuge for Pavlichian communities that have suffered over many centuries executions and deportations of population, oppression of Byzantine power and Ottoman occupation. Pavlichian communities with an ancient identity marked by conflict are descendants of the Paulician community of Armenians. From the seventh century AD, the communities of Pavlichians lived on the territories of the ancient fortresses of Philippopolis near Plovdiv and in the Nicopolis area. The Catholic communities of Bulgarian Pavlichians are mentioned since the seventeenth century, when the villages of the Pavlichians were visited by the Bosnian Franciscans conducted the missions of conversion the Pavlichians to Catholicism. In the seventeenth and nineteenth centuries, Russo-Turkish wars involved the Catholic communities in the anti-Ottoman resistance struggle like the Ciprovets Uprising of 1688 evnt with changed the identity of these communities. The defeat of the Uprising of 1688 led to the destruction of communities in Ciprovets and to the migration of Pavlichian Catholics across the Danube into Craiove and Banat. In the nineteenth century, the aggression of the Ottomans, triggered by the Russo-Turkish War of 1806-1812, determined a second migration of the Catholics Pavlichians. Main of them, returned in Bulgaria, settled to the border area of Nicopolis-Shvistov, took refuge across the Danube, on the outskirts of Bucharest, founding a new community of Catholic Pavlichians: the village of Cioplea. The article analyzes the war that cause in the nineteenth century the second migration of Pavlichian Catholics from Svishtov-Nicopole, nearby Bucharest, in the 1806-1813 period, The article conclude that, under the pressure of Russo-Turkish War of 1806-1812, the bulgarien catholic pavlichiens from Svishtov-Nicopole, were obliged to migrate once again in Romania, the reason for Cioplea Pavlicheans Community fundation.

Keywords: Paulicians, Pavlichians, Ciprovets, Passionists, Cioplea, Russo-Turkish War 1806-1812

Context

Încă din vechime, motivele politice, economice și religioase, au generat majoritatea conflictelor au fost mascate de motivații religioase având consecințe importante asupra identității și destinului multor comunități, printre care și congregațiile catolicilor pavlichieni din Bulgaria.

Șirul războaielor regulate ruso-turce au fost desfășurate pe parcursul a peste17 ani (1686—1700, 1710-1713; 1714-1718;1735-1739; 1768-1774; 1787-1791; 1806-1812) (Anexa 1 - Tabloul Războaielor Ruso – Turce în secolele XV – XIX), concomitent cu războaiele ruso-austro-turce sau de alianță internațională, au durat până la începutul secolului al XX-lea, și au marcat expansiunea Rusiei spre mările Sudului și spre sud-estul Europei, expansiune cu numeroase și însemnate consecințe .

Războiul din 1686—1700 a fost declanșat după ce Țaratul Rusiei s-a alăturat coaliției europene anti-turce (Habsburgic, Republica Veneția) și după ce Polonia și Lituania au recunoscut incorporarea Kievului și a malului stâng al Niprului în Rusia. In acest context, in anul 1688 este consemnată Răscoala antiotomană a Ciprovicenilor și pavlichienilor catolici din Bulgaria. Încurajată de contraofensiva armatei imperiale austriece împotriva turcilor care asediaseră Viena în 1683, răscoala a fost cu o înfrângere dureroasă. Urmare deznodământului

tragic, mulți catolici au fost uciși, orașul Ciprovec a fost distrus, iar pavlichienii rămași în viață, au fost obligați să treacă Dunărea ajutați de armata austriacă. Astfel, încă din 1688, primul an de domnie al voievodului Constantin Brâncoveanu, un număr de circa 2200 de pavlichieni de religie catolică se regăsesc refugiați din zona Ciprovec în Țara Românească, așezându-se în trei centre : Craiova, Râmnic și Brădiceni.

Treizeci de ani mai târziu, după semnarea tratatului de pace de la Passarowitz (21 iulie 1718) în Serbia, pe răul Moravia are loc încheierea Războiului din 1714 – 1718, dintre Imperiul Otoman și Imperiul Habsburgic, Austria primește Banatul, nordul Serbiei inclusiv Belgradul, Bosnia de nord și Oltenia. Consfințind trecerea Banatului și a Timișoarei după treisprezece generații sub conducerea unui regim creștin, are loc procesul de reorganizare a noilor teritorii cucerite de Austria care a implicat atragerea populației catolice pavlichiene bulgare din zona Nicopole Șvistov. Urmare activității misionarilor franciscani, în următorii cinci ani, circa 300 de familii din satele cele mai apropiate de Dunăre, Oreş, Belene, Trănceviţa, Nicopol, Svistov, însemnând circa 2000 de persoane au reușit să treacă Dunărea în Oltenia iar în toamna anului 1731 administrația austriacă a hotărât ca toți catolicii proveniți din foști pavlichieni să se stabilească la Iuriţ, loc situat între Dunăre și Desnățui. Încheierea războiului Ruso-austro-turc din 1735-1739 prin pacea de la Belgrad, a făcut ca Austria să restituie Turciei Serbia, iar Oltenia să revină Țării Românești. Această situație a schimbat din nou soarta comunităților pavlichiene din Oltenia. În octombrie 1737, turcii îi izgonesc pe austriecii din Craiova care se retrag spre Transilvania, odată cu chiprovicenii din Craiova, Râmnic și Brădiceni, prin pasul Vulcan în Transilvania și în 1741 se stabilesc în localitatea Vinga în timp ce pavlichienii, bulgarii catolici din Oltenia, stabiliți la Iuriţ, Craiova și Izlaz, s-au îndreptat spre Orșova.trecând Dunărea la Cerneţ și apoi din nou la Orșova cu ajutorul trupelor austriece. De aici trimit o delegație la Timișoara, solicitând permisiunea de a se stabili în Banat.(*Anexa 2* Traseul migrației catolicilor Pavlichieni-Sec. XVIII- XIX.)

Războiul Ruso-Turc din 1806-1812.

Privind în retrospectivă, începând cu 31 august 1492, data stabilirii primelor relații diplomatice dintre ruși și turci, timp de 430 de ani, campaniile militare au reprezentat, circa 47 de ani de război, peste 10% in timpul desfășurării relațiilor bilaterale ruso-otomane. Acest calcul ne permite să afirmăm că datorită numai acestor două țări, lumea a trăit sub amenințarea directă a armelor aproape o jumătate de secol. Principalele unsprezece războaie ruso-turce sunt listate sumar în *Anexa I.*

În același timp, în perioada 1805-1812, în opt ani, Rusia a purtat opt războaie, dintre care trei cu Franța (în 1805, 1806-1807 și în 1812), cu Imperiul Otoman (1806-1812) cu Iranul (între 1804-1813) cu Anglia (între 1807-1812) , cu Suedia (între 1808-1809) cu Austria (în 1809), dintre care ultimele cinci războaie au fost purtate concomitent. Încă de la sfârșitul secolului al XVII-lea, tratatele bilaterale Austro-Turce din 1799 reînnoite în 1805 consfințeau în cadrul articolelor secrete, dreptul de protecție al Rusiei pentru creștinii subordonați Porții, drept care consolida influența politică și religioasă a Rusiei în Balcani.Valabilitatea tratatului fusese stabilită pentru un termen de nouă ani Selim III a ratificat tratatul la 30 septembrie 1805, iar Alexandru I la 19 octombrie. Rusia, dorea să mențină tratatele de alianță cu Turcia, care confereau Rusiei dreptul de protecție pentru creștinii subordonați Porții și prin aceasta, condiții privind consolidarea influenței politice și religioase în Balcani. Schimbul actelor de ratificare s-a produs la Constantinopol, pe data de 18 decembrie 1805, cu numai câteva ore înaintea anunțării victoriei lui Napoleon la Austerlitz. Tratatul Ruso -Turc din 1805 și conținea 15 articole de bază și 10 articole secrete [1] printre care următoarele :

- Turcia reconfirmă articolele 9 și 10 din Tratatul de la 21.03.1800 cu privire la Insulele Ionice, în care Turcia a promis să păstreze drepturile de autoguvernare și alte privilegii de care se bucurau

[1] Cf. A. Goșu, *Între Napoleon și Alexandru I. Principatele Dunărene la începutul secolului al XIX-lea,* Editura Academiei Române, 2008, București, pag.35-37

creștinii din Turcia în zonele de coastă ale Albaniei, în vecinătatea arhipelagului Ionic. În cazul încălcărilor de către turci a drepturilor și privilegiilor acestora, reprezentantul Rusiei la Constantinopol a primit dreptul de a lua măsuri corespunzătoare pentru restabilirea lor (articolul 3 secret);

- Rusia, la rândul său, se obliga să asigure integritatea Insulelor Ionice, pe care ea continua să le ocupe, iar Turcia garanta libera trecere prin strâmtori a navelor militare rusești, care aprovizionau și deserveau trupele de ocupație (articolul 4);

- în conformitate cu al 7-lea articol secret al tratatului, Rusia și Turcia au convenit să considere Marea Neagră închisă și s-au angajat să contracareze cu toate forțele lor maritime orice încercare de trecere în această mare a unor vase militare străine sau a unor vase ce ar transporta provizii și muniții militare.

Deși la începutul secolului al XIX-lea ambele imperii aveau semnate un șir de tratate internaționale, acorduri sau convenții interguvernamentale în anul 1806 Rusia le-a încălcat unilateral. În mod flagrant, Rusia a încălcat articolul 13 al *Tratatului de alianță defensivă ruso-turc din 1805*, în care se stipula expres faptul că părțile contractante își vor garanta reciproc integritatea posesiunilor în starea în care acestea se aflau la data semnării tratatului. Din 2.decembrie.1805, după anunțul victoriei ,Turcia a reconsiderat oportunitățile de politica externă, preferând o apropiere de Franța învingătoare, astfel încât, un an mai târziu, ambasadorul francez generalul Sebastiani, a reușit să convingă Poarta să treacă de partea Franței. Decizia a provocat un acut conflict ruso-turc, escaladat într-un război, care a pus capăt alianței ruso-turce. Provocarea ostilităților ruso-otomane în toamna anului 1806 a fost determinată nu atât de divergențele de neînlăturat, la acel moment, dintre Rusia și Imperiul Otoman, cât de derularea nefavorabilă a intereselor Rusiei în sud-estul Europei, de modificarea raportului de forte a marilor puteri pe întreg continentul european.Ca urmare a victoriei lui Napoleon Bonaparte la Austerlitz, și apropierii Turciei de Franța pe canale diplomatice, anul 1806 găsește Rusia cu trupele de la Austerlitz[2] retrase în apropierea Nistrului.

"Un impact al modificării la hotarul anilor 1805-1806 a coraportului de forțe în Europa a constituit o acutizare a luptei diplomatice între Rusia și Franța pentru influență asupra Imperiului Otoman. În acest sens anul 1806 este marcat de apropierea culminantă a Franței și Imperiului Otoman, pe de o parte, și de distanțarea Porții Otomane de Rusia, pe de altă parte, procese ce s-au finalizat cu declanșarea războiului ruso-turc de la sfârșitul acelui an când curtea de la St. Petersburg a fost cea care a încălcat clauzele tratatelor de alianță cu Sublima Poartă"[3].

La data de 22 Noiembrie 1806, prin încălcarea Tratatului din 1805 trupele ruse trec Nistrul și invadează Moldova și Tara Românească, data fiind consemnată ca dată de început a războiului ruso–turc din 1806-1812[4].Războiul este declanșat la data de 22 Noiembrie 1806, când trupele ruse, după retragerea de la Austerlitz în Rusia, trec Nistrul și intră în Țările Române[5].

"Pentru a convinge Poarta Otomană să revină la „colaborarea" cu Rusia, țarismul a recurs la un act violent de agresiune, ocuparea militară în noiembrie-decembrie 1806, a Moldovei și a Țării Româneşti, pe care, după declararea oficială a războiului de către Poartă, la 18 (30) decembrie 1806[29] (conform altor surse: la 24 decembrie / 5 ianuarie 1807 –stil nou), le-a considerat ca teritorii „cucerite prin forța armei". Abia la 3 (15) ianuarie 1807 Poarta Otomană a remis o Notă circulară misiunilor diplomatice ale Austriei, Danemarcei, Spaniei, Franței, Marii Britanii, Olandei și Prusiei în care le anunța că i-a declarat război Rusiei („În urma invaziei și a violării tratatelor existente)".

Intrând într-o altă țara fără declarație sau motivația unei agresiuni, acest conflict a marcat o situație ieșită din comun „un cuvânt nou în ducerea războaielor" care utilizează metodele militare, de propagandă și dezinformare ale unui vecin agresor într-o ofensivă

[2] Idem

[3] Cf.V. Mischievca,„Cine a declanșat Războiul Ruso-Turc din 1806-1812?", Revista *Lecțiile Istoriei,* Nr. 1-2, anul XXVI, 2016, pag 3

[4] Cf. V. Mischevca, „*1812:* Geneza Problemei Basarabene*",* Revista *Cugetul*,Nr 2-3,1994, pag.26-32)

[5]Cf. *Recueil d'actes internationaux de l'Empire Ottoman,* Ed. G. Noradounghian, vol. II (1789-1856), Paris, 1900, pag. 79-80.

desfășurată între două părți beligerante prin angrenarea altor teritorii - Țările Dunărene. Folosind ca pretext revocarea Domnitorilor Români în aducerea armatei țariste in Principate, Împăratul Alexandru I spunea adresându-se locuitorilor Principatelor, în Manifestul din 24 Decembrie 1806 : „*această trimitere a oștirilor noastre nu numai ca nu este întovărășită de nici o necuviință de război străin, dar noi făgăduim a vă pricinui desfătare în toate privilejiurile înaltei noastre ocrotiri"*[6], inițiind o acțiune desfășurată după principiul celui mai puternic și mizând pe eficacitatea șocului creat cu ajutorul "*măsurilor energice".*Ca răspuns, în Decembrie 1806 turcii blochează traficul navelor rusești în strâmtori declarând război Rusiei și atacă Bucureștiul. Atacul turc care a vizat ocuparea Bucureștiului este oprit la Obilești iar flota turcă este distrusă la Dardanele. Doi ani mai târziu, Tarul Alexandru I a fost nevoit de Napoleon Bonaparte să semneze un armistițiu cu turcii.În anul 1808, Rusia a transferat 80 000 de soldați în Basarabia și apoi a redeschis ostilitățile. Armata rusă a trecut Dunărea, ocupând Dobrogea și asediind pozițiile otomane de la Silistra. În Septembrie 1810, ocupând armata rusă a ocupat cetatea Rusciuc până în regiunea munților Balcani unde generalul Kamenski, a fost ucis în luptă și înlocuit cu generalul Mihail Kutuzov.În iunie 1811 ofensiva turcă a fost respinsă la Ruse și generalul Kutuzov a ordonat retragerea armatei ruse în Basarabia. Detașamentele ruse au trecut Dunărea în Octombrie 1811. Ahmed Pașa s-a predat generalului Kutuzov, acceptând Pacea de la București. Acceptată și de Țarul Alexandru I la 11 Iunie 1812 Pacea de la București a consemnat data de la care Imperiul Otoman a cedat rușilor Basarabia. consecință cu un impact major răsfrântă în mod direct asupra Principatelor Române. Pe o durată nedefinită, românii moldoveni de la Est de Prut au fost rupți de Moldova, generează un impact deosebit asupra românilor generând problema basarabeană, perpetuată în anii 1812-1918, 1940-1941, 1944 până în prezent. Victimă nemijlocită a războiului, Moldova, a fost împărțită în jumătate urmare înțelegerii încheiate de Poarta Otomană și Imperiul Rus. Tratatul de Pace a fost semnat la București, în data de 16.05.1812 și ratificat la Istanbul și Vilnius la 11.06.1812. Schimbul actelor de ratificare a avut loc la București, în data de 2.07.1812. Războiul inițiat de Rusia, care s-a manifestat drept agresor, a implicat Marile Puteri, Franța, Marea Britanie, Austria, într-un teatru de război de la Nistru până la Dunăre, Caucazul de Nord, Marea Neagră, Marea Mediterană, însă luptele hotărâtoare au fost date pe linia Dunării iar impactul un impact major al conflictului s-a răsfrânt asupra Principatelor Romane, determinând pierderea Basarabiei și asupra comunităților catolicilor pavlichieni din zona Dunăreană a Bulgariei, care au fost obligate să se refugieze, din zona Nicopole - Șviștov, dincolo de Dunăre unde își caută o nouă identitate, întemeind o comunitate lângă București.

Comunitatea Bulgarilor Pavlichieni - Cioplea

Datele memorialistice referitoare la trecerea catolicilor Pavlichieni din zona Nicopole dincolo de Dunăre se situează la începutul secolului al XIX lea, în perioada 1806 - 1812, confirmînd impactul evenimentelor desfășurate în timpul Războiului Ruso-Turc din 1806 - 1812. În încercarea de a lega dovezile prezentate în studiile monografice existente de documentele istorice, am considerat de interes o analiză comparativă care să pună în evidență elemente care ar putea clarifica procesul de întemeiere al comunității catolice din Cioplea. Începuturile comunității catolice din Cioplea sunt prezentate de cei mai mulți autori în intervalul istoric al anilor 1806-1812, perioadă care se suprapune cu una dintre cele 11 confruntări armate Ruso-Turce. Una dintre aceste mențiuni este corespondențe Monseniorului Francesco Ferreri, care prezintă lunile mai-iunie ale anului 1806, luni în care primele 28 de familii de catolici emigrează din Dieceza de Nicopole, și se stabilesc în suburbiile Bucureștiului : "*șase pe Moșia mănăstirii Mărcuța și șase pe Moșia Moara, la o distanță de trei ore de*

[6] Cf.V. Mischievca*,"*Cine a declanșat Războiul Ruso-Turc din 1806-1812*?* în Revista *Lecțiile Istoriei,* Nr. 1-2, anul XXVI, 2016, pag.11

oraș"[7]unde vor întemeia satul pavlichienilor catolici, Dudești-Cioplea. La 11 Ianuarie 1811, în scrisoarea către Nunțiul apostolic de la Viena, Monseniorul Severoli, Episcopul Francesco Ferrere anunță faptul că *mai multe familii din dieceza de Nikopole au emigrat în Valahia, cea mai mare parte urmând să treacă Dunărea în anotimpul favorabil*[8]. Nunțiul Severoli deplânge *pierderea numelui catolic într-un regat odinioară atât de înfloritor și faimos pentru credința sa*[9]. În luna mai a anului 1811, un număr de cca 1000 de catolici trec Dunărea, o parte așezându-se lângă București. În scrisoarea datată „*Ciople, 28 Augusto 2011*" Episcopul Ferrere face referire la memoriul adresat Generalului Kutuzov privind intenția de a construi o biserică pentru catolicii din satul Cioplea. Piatra de temelie a primei biserici este sfințită printr-o slujbă solemnă în vara anului 1811.

Într-o altă ipoteză, în lucrarea "*Bulgarii catolici de lângă București*"[10] a Părintelui Iosif Gabor, se menționează venirea „*paulichienilor catolici*" în Cioplea și Popești – Leordeni în anul 1813.Limitele studiilor referitoare la începuturile comunității Cioplea sunt datorate și pierderii arhivei misionarilor Pasiononiști de la București în cele două incendii din anii 1834 și 1847 care au distrus reședințele Monseniorului Giuseppe Molajonii. Totodată, în volumul "*Studii și documente cu privire le istoria românilor*", I-II, 1901, Nicolae Iorga afirmă: "*acestea nu dau multe lămuriri cu privire la istoria cultului catolic în Principate, multe dintre lucrările inedite nefiind accesibile la aceea dată, fiind în arhivele din afara țării la Viena și Roma"*. Conform Preotul Ieronim Iacob cercetarea documentelor externe[11] aduce precizări cu privire la procesul de întemeiere a comunității și a fondatorilor ei.

În arhiva Congregației "*De Propaganda da Fide*" se găsește o relatare a evenimentelor referitoare la trecerea bulgarilor catolici dincolo de Dunăre a Preotului. Bonaventura Fideli[12] care descrie evenimente la care este participant direct, ca trimis al Episcopului Francesco Ferrari. Relatarea cuprinsă în acest document confirmă impactul pe care conflictul îl răsfrânge asupra comunităților aflate în zona de desfășurare a luptelor armate, la sud de Dunăre, relatarea redând evenimente din toamna anului 1810 și primăvara anului 1811, în care, conform datelor istorice, are loc cucerirea de către ruși a fortăreței Rușkițului și incendierea Sviștovului urmată de retragerea armatei ruse. Relatarea arată cum în septembrie 1810, după distrugerea cetății Nicopole, Episcopul Francesco Ferrere anunță rezoluția de a fi părăsită Bulgaria de toți catolicii care sunt îndrumați să treacă Dunărea și să se așeze în Valahia. Sub comanda generalilor ruși, la Nicopole are loc îmbarcarea forțată a catolicilor care sunt obligați să părăsească satele de baștină.Incendierea Șvistovului a făcut ca o parte din populație să plece, alta rămânând peste iarnă pe loc. Documentele istorice confirmă faptul că, în anul 1811, rușii cuceresc Ruse și se îndreaptă spre Balcani urmând ca la ordinul Generalului Kutuzov să se hotărască retragerea în Basarabia. In acest context, Episcopul Francesco Ferrere reia îndrumările cu privire la trecerea Dunării de către catolici, care la îndemnul Bonaventura Fideli trec în număr mare în Valahia.

Intervenția Episcopului Francesco Ferrere este menționată explicit în materialul monografic, ca un factor decisiv, ca singura posibilitate de a veni în sprijinul comunității credincioșilor arhidiecezei, victime ale conflictului. Pacea de la București găsește comunitatea Pavlichienilor catolici în suburbiile Bucureștiului. Înființarea comunității sub autoritatea Episcopului Francesco Ferrere și sub puterea conducătorilor armatei ruse care își exercita autoritatea pe teritoriul Țărilor Române, este consemnată în vara anului 1812. La intervenția

[7] Cf.Pr. I. Iacob, „La o nouă lectură. Cioplea – Sat de bulgari catolici,întemetat în anul 1806 la porțile Bucureștiului de Ep.Francesco Maria Ferreri" în.,D.Doboț,-I. Gabor,-I. Iacob,-D.Butnaru,-I.-c. Grigore,-A.Dorojan, *Cioplea. Două veacuri de istorie*,Monografii,ed.Arhiepidcopiei Romano-Catolice, București, 2007,pag.175-188 , p.177 „aici"

[8] Ibidem pag.177, AV,NV,vol.210,pag.389

[9] Ibidem pag 177, AGCP,A.IV-III/3-5,1-3

[10] Cf., I. Gabor, „Bulgarii catolici de lângă București",(ms.),Izvoarele,1977

[11] Cf., APF, fond „Bulgaria-Vallachia*"*, vol.8 și 9,AGCP, A.IV-III și AV,NV

[12] Cf.. APF,fond „ Bulgaria-Vallachia*,,*, vol.8, f.257-262

Episcopatului Catolic, Principele Caragea încuviințează așezarea *catolicilor bulgari* lângă București. Sub trauma deportării, comunitatea este condusă prin deciziile conducătorilor religioși decizii care marchează destinele comunității și au un rol hotărâtor în definirea identității acesteia. Deși după semnarea Păcii de la București la 16/18 Mai 1812, încetarea ostilităților dintre ruși și turci și retragerea armatei ruse din București a permis reîntoarcerea unui număr important de bulgari în satele lor, catolicii din satul Dudești-Cioplea vecin cu Bucureștiul, au rămas în Cioplea. Conform relatării Preotului Fortunato Ercolani, la data de 15 Ian. 1814 documentele memorialistice consemnează existența unui număr de" *332 de suflete la Ciople osia Tedesc"*[13].

Așezarea comunității pavlichienilor catolici dincolo de Dunăre a fost rezultatul unui proces derulat de-a lungul unei perioade marcată de conflictele desfășurate în arealul Dunării. Documentele istorice și corespondențele păstrate în arhivele de la Roma și Viena, confirmă ca perioadă a constituirii satului Cioplea anii 1806 - 1811, ani în care primele familii de Pavlichieni catolici trecuseră Dunărea. Procesul de strămutare început in 1806 continuând în anii 1810 și 1811, odată cu retragerea armatei ruse după distrugerea orașelor Nicopole și incendierea Șvištovului. În contextul în care forțele unor armate puternice și diplomația marilor puteri se confruntau, factorul religios, apartenența la religia catolică, a fost singurul liant care a permis păstrarea identității acestei comunități, oferind un o cale de scăpare, un refugiu salvator în contextul conflictului care a modificat destinul, istoria și viața multor familii și comunități. Religia a găsit o cale prin care să ocolească fatalitatea distrugătoare a războiului, în care agresiunea a fosta adesea motivată cu scopul de a proteja categoriile de credincioși oprimate și ca ingredient ideologic în propaganda puterii. Apartenența religioasă, a jucat un rol principal printr-un demers concret: acela de identificare cu religia și responsabilii religioși care conduceau comunitatea.

Conștiința identității etnice a inclus în acest caz apartenența religioasă. Această apartenență alături de a determinant păstrarea unor criterii de valoare unificatoare, care se situează dincolo de criteriul etnic. O identitate proprie unei comunități, caracterizată printr-un trecut comun și amintirile legată de acest trecut, de tradițiile și credințele transmise din generație în generație secole de-a rândul care revine azi din trecutul amintirilor. Într-un spațiu fizic uitat cu trecerea timpului dar renăscut, printr-un efort comun de readucere aminte, apartenența a creat premisa unui nou început, într-un timp și un loc în care credința se regăsește în consensul voințelor și judecăților colective, în care comunitatea și-a recăpătat conștiința identității, cu ajutorul divinității.[14] Păstrată în intimitatea comunității ca o trăsătură distinctă, mai bine de două secole, credința a marcat peste timp, indiferent de vicisitudini, identitatea catolicilor Pavlichieni din satul Cioplea.

[13] Cf.APF, fond *"Bulgaria-Vallachia",* vol.8, f. 289-290
[14] Cf. Dr. C. Blondel, "*Introducere în psihologia colectivă",* Ed.For You, București, 2019, pag.84

Anexa1. *Un Tablou al Războaielor Ruso-Turce (sec XV-XIX)*

Războaiele Ruso-Turce						
Perioadă	**Localizare**	**Motivația**	**Beligeranți**	**Impact economic și teritorial**	**Consecințe în plan politic**	**Impact identitar - religios**
1568 — 1570	**Astrahan și Azov**	Construcția canalului turc Volga - Don	Taratul Rusiei-Imperiul Otoman/Hanatul Crimeii	Victorie comercială a turcilor asupra Rusiei.	Negustorii musulmani au primit dreptul să treacă prin Astrahan	
1676 — 1681	**Cighirin - Ucraina**	Politica pro-turca a hatmanului Ucrainei Apusene	Taratul Rusiei-Imperiul Otoman/Hanatul Crimeii	Granița ruso-turca este stabilită pe linia Niprului	Gheorghe Duca a fost numit Hatman al Ucrainei	
1686 — 1700	**Crimeea, Azov**	Rusia se alături coaliției europene anti-turce cu scopuri expansioniste	Taratul Rusiei/Coaliția anti-turcă- Imperiul Otoman/Hanatul Crimeii	Recunoașterea anexării Kievului și Ucrainei de pe malul stâng al Niprului de către Rusia.	Rusia a devenit membră a coaliției antiotomane "Sfântă Ligă"	Alăturarea catolicilor pavlichieni conduși de Episcopul Filip Stanislavov mișcării antiotomane. Are loc Răscoala antiotomană din 1688. Înfrângerea răscoalei determină prima migrare a pavlichienilor catolici dincolo de Dunăre, în Oltenia și apoi în Banat și redefinirea identitară a populației pavlichienilor catolici . Înființarea comunității pavlichienilor catolici din Banat , comuna Dudeștii Vechi, comunitatea existentă și azi
1687 — 1689	**Crimeea**	Campaniile ruse împotr	Taratul Rusiei - Hanatul Crimeii	Armata rusă nu a reușit să-și îndeplinească obiectivul securizării graniței sudice a principatului.	Regenta Sofia Alexseevna a fost îndepărtată de la conducerea statului și înlocuită cu fratele ei vitreg, Petru Alexeevici	
1695 — 1696	**Azov**	Capturarea fortăreței A	Taratul Rusiei - Hanatul Crimeii	Crearea marinei imperiale ruse	Rușii stabilesc un nou obiectiv , accesul la Marea Neagră și cucerirea Peninsulei Crimeea	
1710 — 1711	**Stănileşti**	Moldova se aliază cu Rusia împotriva Imp. Otoman si se recunoaște protecția Rusiei	Taratul Rusiei/ Moldova-Imperiul Otoman	Revenirea la vasalitate fata de Imperiul Otoman	Introducerea regimului fanariot în Țările Române	
1735 — 1739	**Ucraina,Crimeea,Moldova, Tara Românească, Pen Balcanică**	Incursiunile rușilor la Marea Neagră și ale tătarilor crimeeni în Ucraina.	Taratul Rusiei/Imperiul Hasburgic/Persia-Imperiul Otoman/Hanatul Crimeei	Rusia a folosit raidurile tătărești în Ucraina și a lansat un atac asupra Hanatului Crimeei.	Austria a semnat pacea de la Belgrad la 21 august 1739 renunțând la teritoriile obținute prin pacea de la Passarowitz în 1718, nordul Serbiei, nordul Bosniei și Oltenia.	Migrarea carașovenilor în zona Brașov și Sibiu ţn anul 1725
1768 — 1774	**Ucraina, Siria, Egipt**	luptei nobililor polonezi contra protectoratului rus	Imperiul Rus/Marea Britanie/ Prusia- Turcia	În urma acordului de pace, Hanatul Crimeii devine independent, nu mai este vasal porții otomane	Rusia primește o despăgubire de război de 4,5 milioane de ruble, și două porturi importante la Marea Neagră	
1787 — 1792	**Crimeea**	Imperiul Otoman dorea ca prin acest război să-și recapete teritoriile care fuseseră anexate la Imperiul	Imperiul Rus/Imperiul Hasburgic/Aliații-Imperiul Otoman	Apropierea Imperiului Otoman de sistemul statelor europene. Înființarea ambasadelor permanente la Londra și Viena (1794), Paris (1795) și Berlin (1796)	Canatului Crimeii. Regiunea Edisan (cu Odessa și Oceag) a fost cedată Rusiei, iar Nistrul a devenit frontiera rusă în Europa,	
1806 — 1812	**Muntenia, Dobrogea, Armenia**	Scopul principal al Imperiului Rus era rezolvarea problemei orientale în favoare sa, prin stabilirea unei dominații depline asupra Balcanilor și strâmtorilor Bosfor și Dardanele, inclusiv asupra Constantinopolului.	Imperiul Rus-Imperiul Otoman	criza Imperiului Otoman s-a acutizat și a cuprins toate sferele vieții, de aceea rezolvarea problemei orientale devenea tot mai acută	Puterile europene urmăreau scopuri expansioniste acționând sub lozinca "eliberării creștinilor".Pe 28 mai 1812, Kutuzov a semnat Pacea de la București, prin care Imperiul Otoman ceda Basarabia.	Intre anii 1806-1812 pavlichienii catolici din zona Nikopole trec Dunărea la îndemnul și cu ajutorul misionarilor catolici și a armatei ruse. Primesc dreptul de a se stabili lângă București unde întemeiaza Parohia și comunitatea Dudești- Cioplea și apoi Popești- Leordeni, comunități existente și azi.
1828 — 1829	**Navarino**	Suspendarea acordului dfe la Cetatea Albă - Akkerman Ucraina din 1826- domnitorii	Imperiul Rus-Imperiul Otoman	Închiderea strâmtorilor Bosfor și Dardanele de către Poarta Otomană	Otomanii au fost de asemenea de acord să cedeze muntenilor controlul asupra porturilor dunărene Giurgiu, Brăila și Turnu Măgurele..	
1853 — 1856	**Razboiul Crimeii - Crimeea, Marea Neagră**	clivaj cultural durabil va influența politica occidentală în disputa pe tema Locurilor Sfinte, și va conduce într-un final, împreună cu alți factori, la	Regatul Unit /Imp.Francez /Imperiul Otoman /Sardinia - Imperiul Rus	Este, de asemenea, războiul care a pus în evidență prăpastia care se căsca deja de pe atunci, în termeni de mentalități și valori pe continentul nostru, între Occidentul catolic și protestant, substanțial secularizat și marcat astfel de forme de religiozitate sobre, pe de-o parte, și Estul ortodox,	Fondarea Principatelor Unite ale Moldovei și Țării Românești a reprezentat piatra de temelie la crearea statului modern român.	
1877 — 1878	**Peninsula Balcanică, Caucaz**	Revoltele naționale ale popoarelor creștine din Peninsula Balcanică; represiunea violentă a acestora de către Imperiul Otoma	Imperiul Rus/Romania/Serbia/Munte Negru/Voluntari bulgari - Imperiul Otoman	După aproape cinci secole de dominație otomană (1396–1878), statul bulgar a fost reînființat cu numele de Principatul Bulgariei, între Dunăre și Munții Balcani (cu excepția Dobrogei de Nord dată României) și cu regiunea Sofiei, care a devenit noua capitală.	Principatele Române, Serbia și Muntenegru, fiecare state suverane *de facto* de mai mult timp, și-au proclamat oficial independența față de Imperiul Otoman.	Articolul 9 din Tratatul de Pace de la Paris, semnat la sfârșitul Războiului Crimeei, obliga Imperiul Otoman să acorde creștinilor drepturi egale cu cele ale musulmanilor.
1914 — 1918	**Campania din Caucaz , Asia Mică**	Obiectivul principal al Imperiului Otoman era recuperarea teritoriilor pe care le pierduse în Platoul Armenesc. Aceste regiuni fuseseră cucerite de Imperiul Rus în timpul războiului din 1877-1878	Imperiul Rus-Imperiul Otoman	Proclamarea primului stat modern independent armean și recunoașterea internațională a R.D. Armene în mai 1918.Pe 25 februarie 1921 a fost proclamată RSS Armeană sub președinția lui Aleksandr Myasnikyan.Pe 4 decembrie 1920, guvernul RD Armeană a capitulat fără luptă în fața Armatei Roșii.Armenii pro-ruși , în cea mai mare parte originari din Azerbaidjan, au intrat în capitala Erevan pe 5 decembrie. Pe 6 decembrie se instala în Erevan și poliția secretă sovietică Ceka.Pe 25 februarie 1921, invazia Armatei Roșii a pus capăt existenței RD Georgia.	Încheierea ostilităților dintre turci și statele din Caucaz a fost oficializată prin semnarea Tratatului de la Kars. Părțile semnatare au fost pe de-o parte Marea Adunare Națională a Turciei, reprezentanții Armeniei Sovietice, Azerbaidjanului Sovietic și Georgiei Sovietice (care aveau să devină cu toate membre ale Uniunii Sovietice după Tratatul Unional din decembrie 1922), cu participarea Rusiei, succesorul convenției semnate la Moscova în 1921. Acest tratat a stabilit granițele dintre Turcia și statele din sudul Caucazului.Încetărea existenței statului independent armean la data de 6 decembrie 1920 .	

Anexa 2. - Traseul migrației catolicilor Pavlichieni în sec XVIII și XIX

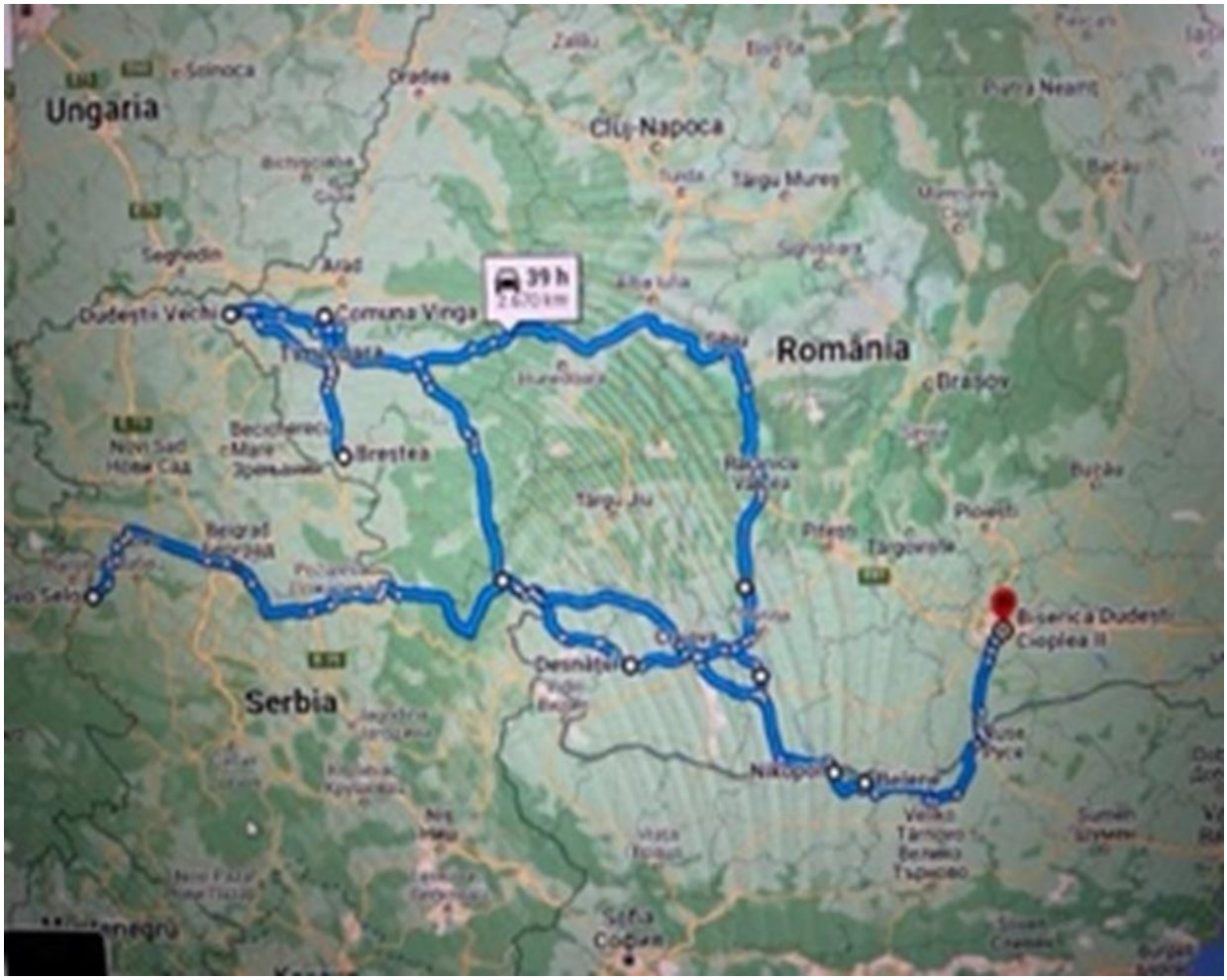

Sursa : Google maps

BIBLIOGRAPHY

Călin S., Oanță M, „Nicola Stanislavich – Episcop de Nicopolis Ad Hystrum și Episcop de Cenad (1725–1739 / 1739–1750)", în *Banatica* ,nr.24-II (2014), Cluj-Napoca, Muzeul Banatului Montan Reșița, Ed. Mega,pp.327-342 ISSN 1222-0612

Blondel C., *Introducere în psihologia colectivă ,* Ed.For You, București, 2019

Doboș, D-Gabor, I.-Iacob, I,-Butnaru, D,-Grigore, I-C.,-.Dorojan, A, *Cioplea. Două veacuri de istorie*, Monografii, Ed.Arhiepidcopiei Romano-Catolice, București, 2007

Djuvara, N., *Intre Orient si Occident – Tarile Romane la începutul epocii modern (1800 – 1848)*, Editura Humanitas, 2013

Dixon, C., „Between East Rome and Armenia: Paulician Ethnogenesis c.780–850"; în: *Transmitting and Circulating the Late Antique and Byzantine World*, Ed. Mirela Ivanova, Hugh Jeffery, Brill, Leiden–Boston 2020

Goşu, A, *Între Napoleon şi Alexandru I. Principatele Dunărene la începutul secolului al XIX-lea,* Editura Academiei Române, 2008,București

Iorga, N., *Istoria Bisericii Românești si a vieții religioase a romanilor*, Ediția a II a, vol. I-II, Editura Ministeriului de Culte, București,1950

Kalcsov, C, „ Creștinismul romano-catolic in Bulgaria*"* în Ronkov, A, - Sârbu, I.- Pârvan, M.-, Mirkovics, A.-, Kalcsov, C.,- Vasilcin, I.-, Velciov, P.-, Ganciov, E-, Boboiciov, M, Berceanu, *Monografia localității Dudeștii Vechi, Județul Timiș*, Ed. Mirton, Timișoara, 2006

Mischievca V, „Cine a declanșat Războiul Ruso-Turc din 1806-1812 *?"* în Revista *Lecțiile Istoriei,* Nr. 1-2, anul XXVI, 2016

Mischevca V, „*1812:,,* Geneza Problemei Basarabene",în Revista *Cugetul*,Nr 2-3,1994

Oanță, M., *Cioplea, reședința a episcopilor pasionisti (1806-1847). O serie de comunicări științifice,* Ed. Sitech, Craiova,2017

Oanță,M., *Studii de istorie ecleziastica*, Editura Sitech, Craiova, 2018 ,Academia Romana Cluj-Napoca" George Baritiu"

Ronkov, A, - Sârbu, I.- Pârvan, M.-, Mirkovics, A.-, Kalcsov, C.,- Vasilcin, I.-, Velciov, P.-, Ganciov, E-, Boboiciov, M, Berceanu, *Monografia localității Dudeștii Vechi, Județul Timiș*, Ed. Mirton, Timișoara, 2006

* *Recueil d'actes internationaux de l'Empire Ottoman,*ed.G. Noradounghian, vol. II (1789-1856), Paris, 1900;